

ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ

УДК 611+614.88]:378.14

*О.М. Проніна, В.В. Шевченко, С.І. Данильченко**ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава***ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ
НА КАФЕДРІ МЕДИЦИНИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
З ОПЕРАТИВНОЮ ХІРУРГІЄЮ ТА ТОПОГРАФІЧНОЮ АНАТОМІЄЮ**

Викладання декількох навчальних дисциплін в умовах однієї кафедри вимагає від викладачів постійного вдосконалення навчального процесу, одночасно полегшуючи цей обов'язок можливістю безпосереднього спілкування та обміну досвідом, зокрема під час методичних кафедральних засідань та при роботі в позааудиторний час над створенням нової методичної документації відповідно до вимог інтеграції вітчизняної вищої освіти до Європейського освітнього середовища. Досвід послідовного викладання дисциплін «оперативна хірургія та топографічна анатомія», «медицина надзвичайних ситуацій», «цивільний захист» в умовах однієї кафедри свідчить про підвищення якості їх професійної підготовки, що досягнута інтеграцією та профілізацією дисциплін.

Ключові слова: клінічна анатомія, оперативна хірургія і топографічна анатомія, медицина надзвичайних ситуацій, цивільний захист.

Перехід на Болонську систему освіти у медичних ВНЗ викликав якісні зміни в організації управління навчальним процесом. Створення нової кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією, в умовах якої студенти навчаються протягом чотирьох років (2, 3, 4 та 5-й курси), поставило перед викладачами кафедри нові вимоги та накреслило для них шляхи самовдосконалення. Декілька років праці кафедри дали можливість накопичити деякий цікавий досвід послідовного викладання дисциплін «оперативна хірургія та топографічна анатомія», «медицина надзвичайних ситуацій», «цивільний захист».

«Оперативна хірургія та топографічна анатомія» вивчається на 2-му курсі стоматологічного факультету і 2-му та 3-му курсах медичного факультету; базується на знаннях з анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, а також патоморфології і закладає основу вивчення топографо-анатомічних особливостей будови окремих ділянок організму людини і проведення оперативних втручань на них. Знання, які отримують студенти з топографічної анатомії та оперативної хірургії,

відіграють важливу роль у вивченні дисциплін хірургічного профілю (загальна хірургія, торакальна, абдомінальна хірургія тощо) і споріднених з ними дисциплін (медицина надзвичайних ситуацій тощо) [1, 2].

«Медицина надзвичайних ситуацій» вивчається студентами 2-го курсу медичного та 4-го курсу стоматологічного факультетів і базується на знаннях з оперативної хірургії та топографічної анатомії, закладає основи вивчення студентами військової хірургії, військової терапії, військової епідеміології тощо. Програма включає основи теоретичних знань і практичних навичок з організації і проведення лікувально-евакуаційних заходів, а також надання першої медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях природного, техногенного та соціально-політичного характеру [3–5].

Навчальна дисципліна «цивільний захист» вивчається студентами 4-го курсу медичного факультету та 5-го – стоматологічного факультету. Ця навчальна дисципліна базується на знаннях з медицини надзвичайних ситуацій, патоморфології і патофізіології, створює засади для наступного успішного засвоєння практичних навичок з клінічних дисциплін та їх

© О.М. Проніна, В.В. Шевченко, С.І. Данильченко, 2014

застосування в складних умовах надзвичайної ситуації мирного та воєнного часу [6–8].

Отже, вимальовується чіткий взаємозв'язок між дисциплінами, що вивчаються на кафедрі, та стають зрозумілими засади їх інтеграції.

Обговорення на кафедральних методичних засіданнях особливостей викладання для студентів теоретичного матеріалу предметів «медицина надзвичайних ситуацій» і «цивільний захист» сприяло подальшому вдосконаленню подання матеріалу з оперативної хірургії та топографічної анатомії за принципом «клінічної анатомії», тобто обговорення тем споріднених дисциплін блоками дозволяє усвідомити їх взаємозв'язок та подальше використання знань про особливості топографо-анатомічної будови людини, на яких ґрунтується формування необхідних у практиці лікаря професійних навичок [2, 9].

Наприклад, «Топографічна анатомія судин і нервів кінцівок» – «Перша медична допомога. Зупинка зовнішньої кровотечі»; «Топографо-анатомічні особливості опорно-рухового апарату людини» – «Перша медична допомога. Транспортна іммобілізація».

Практичні заняття на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією проводяться з використанням тестових і ситуаційних завдань для перевірки початкового та заключного рівнів знань. Кількість варіантів достатня для того, щоб кожен студент одержував індивідуальне завдання. Завдання оновлюються згідно з вимогами часу [1].

Належна увага приділяється також профілізації знань. Так, розробка і застосування спеціального протигазу для поранених у голову можливі тільки після вивчення складної топографо-анатомічної будови ділянок голови (кровопостачання, іннервація, клітковинні простори, особливості скелету обличчя) [10].

Творча співпраця викладачів кафедри, що викладають різні дисципліни одним і тим самим студентам декілька років поспіль, розширює можливості для індивідуалізації роботи зі студентами, своєчасного виявлення серед них невстигаючих і кращих, залучення останніх до наукової роботи в студентському науковому гуртку.

Досягненнями кафедри слід вважати видані практикуми з топографічної анатомії і оперативної хірургії англійською мовою та навчально-методичний посібник для студентів, які навчаються за спеціальністю «Лікувальна справа» та «Педіатрія», що допомагають більш

глибоко опанувати навчальний матеріал, практичні навички та підвищити загальний рівень підготовки з предмету [3].

Контроль знань студентів проводиться на кафедрі за допомогою тестів в умовах комп'ютерного класу.

На базі кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією створено міжкафедральний навчально-практичний тренінговий центр з медицини надзвичайних ситуацій та надання екстреної медичної допомоги, який плідно працює вже протягом року. Використання новітніх технологій навчання сприяє візуалізації навчального матеріалу та скорочує для студентів час оволодіння практичними навичками. Відпрацьовування практичних навичок з серцево-легеневої реанімації на фантомі не тільки полегшує процес навчання з медицини надзвичайних ситуацій для викладачів і студентів, але й наглядно ілюструє, як може змінюватися процес надання невідкладної допомоги в залежності від топографо-анатомічних особливостей будови грудної клітки та грудної порожнини, шиї та органів шиї, серця, магістральних судин, дихальних шляхів, скелету в конкретної людини, тобто ще раз наглядно ілюструє базові знання з клінічної анатомії та підвищує мотивацію до вивчення оперативної хірургії та топографічної анатомії [11].

Таким чином, викладання в умовах кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією декількох навчальних дисциплін вимагає від викладачів постійного вдосконалення навчального процесу, одночасно полегшуючи цей обов'язок можливістю безпосереднього спілкування та обміну досвідом, зокрема під час методичних кафедральних засідань, та роботі у позааудиторний час над створенням нової методичної документації відповідно до вимог інтеграції вітчизняної вищої освіти до Європейського освітнього середовища.

Досвід послідовного викладання дисциплін «оперативна хірургія та топографічна анатомія», «медицина надзвичайних ситуацій», «цивільний захист» в умовах однієї кафедри свідчить про підвищення якості їх професійної підготовки, що досягнута шляхом інтеграції та профілізації дисциплін, і є яскравою демонстрацією базових знань з клінічної анатомії в умовах міжкафедрального навчально-практичного тренінгового центру з медицини надзвичайних ситуацій та надання екстреної медичної допомоги.

Література

1. Науково-педагогічний підхід до викладання топографічної анатомії та оперативної хірургії серед студентів-іноземців медичного факультету / О.М. Проніна, А.М. Білич, С.І. Данильченко [та ін.] // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2 (37). – С. 148–149.
2. Впровадження клінічних напрямків у навчальний процес із топографічної анатомії та оперативної хірургії на стоматологічному факультеті / О.М. Проніна, А.М. Білич, С.І. Данильченко [та ін.] // Європейський вибір – невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матер. навч.-метод. конф. – Полтава, 2013. – С. 162–163.
3. Шевченко В.В. Проблеми викладання дисциплін «медицина надзвичайних ситуацій» та «цивільний захист» під час інтеграції закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища / В.В. Шевченко // Проблеми інтеграції національних закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища : зб. матер. Міжнар. наук.-метод. конф. Т. 3 «Проблеми гуманітарної та мовної підготовки студентів». – Харків, ХНАДУ, 29–31 жовтня 2012 р. – Харків, 2012. – С. 123–125.
4. Шевченко В.В. Можливості удосконалення англомовного навчання іноземних студентів з дисциплін «Медицина надзвичайних ситуацій» та «Цивільний захист» в умовах інтеграції вищої освіти до Європейського освітнього середовища / В.В. Шевченко // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2 (37). – С. 193–195.
5. Шевченко В.В. Проблеми викладання дисципліни «Цивільний захист» іноземним студентам з англомовною формою навчання / В.В. Шевченко // Європейський вибір – невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матер. навч.-метод. конф. – Полтава, 2013. – С. 220–222.
6. Характеристика аварій на хімічно-небезпечних об'єктах / А.Ю. Дубицький, Л.П. Чепкий, І.О. Семенов [та ін.] // Современные проблемы токсикологии. – 1999. – № 2. – С. 14–17.
7. Смирнов И.А. Медицинское обеспечение населения, пострадавшего от террористических актов / И.А. Смирнов // Военно-медицинский журнал. – 2004. – № 2. – С. 12–17.
8. Шевченко В.В. Навчально-методичні питання викладання дисципліни «цивільний захист» / В.В. Шевченко // Вісник проблем біології та медицини. – 2011. – Вип. 2, Т. 1. – С. 32–33.
9. Проблеми мовної підготовки студентів-медиків на кафедрі оперативної хірургії і топографічної анатомії / О.М. Проніна, А.М. Білич, С.І. Данильченко [та ін.] // Проблеми інтеграції національних закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища : зб. матер. Міжнар. наук.-метод. конф. Т. 3 «Проблеми гуманітарної та мовної підготовки студентів». – Харків, ХНАДУ, 29–31 жовтня 2012 року. – Харків, 2012. – С. 96–97.
10. Шевченко В.В. Питання викладання дисципліни «цивільний захист» студентам стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів України / В.В. Шевченко // Український морфологічний альманах. – 2011. – Т. 9 (3), додаток. – С. 99–100.
11. Храпак В.В. Екотоксикологічні аспекти хімічних катастроф / В.В. Храпак // Актуальні проблеми екології та токсикології. Ч. 2. – К., 1998. – С. 293–300.

Е.Н. Пронина, В.В. Шевченко, С.І. Данильченко

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ КЛИНИЧЕСКОЙ АНАТОМИИ НА КАФЕДРЕ МЕДИЦИНЫ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ С ОПЕРАТИВНОЙ ХИРУРГИЕЙ И ТОПОГРАФИЧЕСКОЙ АНАТОМИЕЙ

Преподавание нескольких учебных дисциплин требует от преподавателей постоянного совершенствования учебного процесса, одновременно облегчая эту обязанность возможностью непосредственного общения и обмена опытом, в том числе во время методических кафедральных заседаний и при работе во внеаудиторное время над созданием новой методической документации согласно требованиям интеграции отечественного высшего образования в Европейскую образовательную среду. Опыт последовательного преподавания дисциплин «оперативная хирургия и топографическая анатомия», «медицина чрезвычайных ситуаций», «гражданская оборона» в условиях одной кафедры свидетельствует о повышении качества их профессиональной подготовки, достигнутой путем интеграции и профилизации дисциплин.

Ключевые слова: клиническая анатомия, оперативная хирургия и топографическая анатомия, медицина чрезвычайных ситуаций, гражданская оборона.

О.М. Pronina, V.V. Shevchenko, S.I. Danilchenko

SPECIFICS OF TEACHING CLINICAL ANATOMY AT THE DEPARTMENT OF EMERGENCY MEDICINE WITH OPERATIVE SURGERY AND TOPOGRAPHIC ANATOMY

Teaching of a few educational disciplines in the conditions of one department requires permanent perfection of educational process from teachers, simultaneously facilitating this duty possibility of direct intercourse and exchange experience in particular during the methodical cathedral meetings and to work in out of audience time above creation of new methodical document in accordance with the requirements of integration of domestic higher education to the European educational environment. Experience of the successive teaching of disciplines is «operative surgery and topographical anatomy», «medicine of extraordinary situations», «civil defence» in the conditions of one department testifies to upgrading them professional preparation which is attained integration and profiling of disciplines.

Key words: clinical anatomy, operative surgery and topographical anatomy, medicine of extraordinary situations, civil defence.

Поступила 30.05.14